

Nr 175

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning angående samhälleliga stödåtgärder för invalidiserade barn, som vårdas i hemmen.

(3:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Mossberger* och *Pettersson* (I: 62) och den andra inom andra kammaren av herr *Bengtsson* i Varberg *m. fl.* (II: 129) har hemställts, att riksdagen hos regeringen begär utredning av behovet av och förutsättningarna för samhälleliga stödåtgärder för invalidiserade barn, som vårdas i hemmen.

Motionärerna har till stöd för sitt yrkande anfört följande.

Socialstyrelsen har i sina anslagsäskanden till årets riksdag bl. a. föreslagit att gällande inskränkningar i rätten till allmänt barnbidrag för vissa handikappade barn skall borttagas. Det gäller här barn, som är intagna på vissa anstalter för invalidiserade barn och vilkas barnbidrag indrages under den tid de vistas på anstalten. Socialstyrelsen framhåller, att föräldrarna även under anstaltsvistelsen har utgifter för kläder och annan utrustning till barnen. Därjämte påpekas, att dessa barns olyckliga belägenhet även skapar särskilda utgifter för föräldrarna.

Här beröres ett förhållande, som hittills i alltför ringa grad uppmärksamrats av statsmakterna. De föräldrar, som i största möjliga utsträckning önskar vårda sina invalidiserade barn i hemmet, har haft mycket litet stöd i denna strävan. I fråga om ekonomisk hjälp har de varit hänvisade till socialvårdsunderstöd, där inkomsten icke lagt hinder i vägen för denna hjälpform.

I socialstyrelsens nyss nämnda framställning avses de barn, som på grund av skolplikt under större delen av sin uppväxttid vistas på internat. Det finns emellertid också en kategori handikappade barn, vilka på grund av mycket svår invaliditet eller obildbarhet ej kan tillgodogöra sig särskolornas undervisning. En del av dessa barn blir tidigt omhändertagna för vård på anstalt, men i en del fall blir de kvar i hemmet hos föräldrarna. I dylika fall läggs ofta mycket tunga bördor på föräldrarna. Kostnaderna för läkarvård, bandage, proteser, medicin m. m. blir i många fall dryga. De största uppoffringarna — både personligt och ekonomiskt — medför emellertid den ständiga övervakningen och passningen av barnet. Modern i en sådan familj kan aldrig tänka sig att hinna med något förvärvsarbete vid sidan av hemsysslorna, om man inte har en särskilt kvalificerad hemhjälp. Hon är bunden vid hemmet under en lång följd av år.

Att föräldrar till fysiskt och psykiskt handikappade barn har en ytterst krävande och ofta övermäktig uppgift står klart för envar. Ändå finns det nog många sådana föräldrar, som gärna skulle ta på sig den svåra uppgiften, om de såge någon möjlighet att lösa det ekonomiska problemet. Under nu-

varande förhållanden måste sannolikt anstaltsvård tillgripas i många fall, där ett större ekonomiskt bidrag skulle möjliggöra hemvård.

Detta är beklagligt ur flera synpunkter. Dels torde det i de flesta fall vara önskvärt för barnets personliga utveckling, om det får stanna i hemmiljön så länge som möjligt, och dels är anstaltsvård en ur samhällsekonomisk synpunkt dyrbar utväg, som endast är försvarlig om den motiveras av skolundervisning eller medför uppenbara fördelar ur behandlingssynpunkt.

Hur ett statligt bidrag till de invalidiserade barnens vård skulle utformas — som en helt ny bidragsform eller i anslutning till någon redan existerande form, t. ex. de särskilda barnbidragen — anser vi oss ej böra ta ställning till, innan frågan blivit närmare utredd. Det kan i anslutning härtill nämnas, att när det invalidiserade barnet fyllt 16 år, erhåller det rätt till pension och vårdtillägg.

Över motionerna har, efter därom gjord framställning, *medicinalstyrelsen* och *socialstyrelsen* avgivit yttranden.

Medicinalstyrelsens yttrande är av följande lydelse.

Det finnes en hel del föräldrar, som i det längsta vilja försöka vårda sina invalidiserade barn i hemmet eller, om så ej är möjligt, i annan form av öppen vård. Många sådana föräldrar måste dock känna det ytterst betungande att, utom den börda det i och för sig innebär att ha ett dylikt handikappat barn, dessutom få vidkännas stora ekonomiska uppoffringar till följd av den obetydliga hjälp i form av understöd, som f. n. lämnas. Det synes sålunda medicinalstyrelsen i hög grad motiverat, att ekonomiska möjligheter skapas för familjerna att vårda sina invalidiserade barn så länge och i den mån de ha uthållighet nog att vilja göra det. Bristande vårdmöjligheter för kroniskt sjuka barn, invalida barn och psykiskt efterblivna barn föreligger också. Det torde dock vara svårt att utan material, som framlagts genom en utredning på området, bedöma vilka former av fysisk och psykisk invaliditet det kan bli fråga om för att stödåtgärder skola vidtagas, vilken form dessa skola taga, den lämpligaste avvägningen mellan hem- och anstaltsvård etc. Styrelsen kan i detta sammanhang meddela, att en undersökning av antalet kroniskt sjuka barn och invalida barn, vilka vårdas å sjukhus, barnhem och andra vårdanstalter, f. n. pågår inom medicinalstyrelsen och socialstyrelsen.

Under åberopande av det ovan anförda får medicinalstyrelsen för sin del tillstyrka, att den av motionärerna ifrågasatta utredningen må komma till stånd.

Socialstyrelsen har anfört följande.

Tankegången i ifrågavarande motioner sammanfaller med den uppfattning socialstyrelsen framfört i sitt yttrande den 5 januari 1956 över 1954 års familjeutrednings betänkande, Samhället och barnfamiljerna. Styrelsen har där, med konstaterande att familjeutredningen helt förklarligt haft normalfamiljernas förhållanden som utgångspunkt för sin målsättning, påpekat, att det finns en hel del familjer, som tyngs ned av sådana förhållanden som ett kroniskt sjukdomstillstånd hos någon familjemedlem eller vissa defekter hos barnen eller andra speciella svårigheter. Möjligheterna att bisträcka dessa familjer är alltså små. Vid en intensifiering av de familjepolitiska åtgärderna får man därför icke helt bortse från dessa särproblem utan söka i möjligaste mån få fram samhällsåtgärder, syftande till att bistå medborgarna i dylika nödsituationer.

Under de senaste åren har samhället i fråga om både barn och vuxna fått en ändrad inställning gentemot anstaltsvård. Man har ganska allmänt insett nackdelarna av kollektiv vård, och man har sökt att i onödan undvika intagning på anstalt. Denna förändrade uppfattning har i avseende å barn och ungdom lett fram till en intensifierad familjevård — fosterhemsvård i stället för barnhemsvård, feriehem som komplement till kolonier, externatsvård för psykiskt efterblivna som komplement till slutna anstaltsvård etc. Från föräldrarnas sida har framträtt ökade önskemål att behålla sina barn i hemmet. Denna senare tendens måste ur barnens synpunkt hälsas med största tillfredsställelse. Samhället har på sätt och vis även sökt animera föräldrar i deras strävanden att behålla barnen hemma, exempelvis genom kurser för mödrar med handikappade barn och genom kuratorsverksamhet på skilda områden.

Det råder emellertid ingen tvekan om att detta oaktat föräldrar i denna situation mången gång står inför betydande svårigheter icke blott i fråga om personliga uppoffringar utan även ekonomiskt sett. Anstaltsvården kan på sina håll vara helt kostnadsfri och föräldrarna slipper härigenom både personligt och ekonomiskt ansvar. Man har i strävandena att skapa erforderligt antal institutioner och fullgoda anstalter tappat bort de svårigheter, som familjer med hemmavarande handikappade barn har. Ur både barnens och samhällsekonomisk synpunkt är detta att beklaga.

Socialstyrelsen vill understryka angelägenheten av att berörda fråga snart utredes.

Utskottet. De statliga stödåtgärderna när det gäller psykiskt och fysiskt handikappade barn har övervägande gått ut på att skapa vidgade möjligheter till anstaltsvård av olika slag. Såsom motionärerna anfört torde det emellertid finnas ett icke obetydligt antal föräldrar, som trots stora uppoffringar av både personlig och ekonomisk natur, i det längsta söker vårda sina invalidiserade barn i hemmen. Sannolikt finns det även bland de föräldrar, som nu har handikappade barn på anstalt, åtskilliga vilka skulle föredra att vårda dem i hemmen, om icke ekonomiska skäl hindrat därifrån. Att skapa gynnsammare betingelser för en sådan utveckling synes utskottet stå väl i överensstämmelse med den under senare år alltmer utbredda uppfattningen att kollektiv vård bör i möjlig mån undvikas där sådan icke är påkallad av medicinska eller andra hänsyn.

Utskottet anser därför i likhet med både medicinalstyrelsen och socialstyrelsen att den av motionärerna väckta frågan om statliga stödåtgärder för att underlätta vård i hemmen av invalidiserade barn bör närmare utredas. Som motionärerna framhållit bör i första hand behovet härav undersökas. Den undersökning, som enligt vad medicinalstyrelsen meddelat utföres inom de båda nämnda styrelserna rörande antalet kroniskt sjuka eller invalidiserade barn, vilka vårdas å sjukhus m. fl. vårdanstalter, torde därvid kunna lämna viss ledning. Beträffande formen för eventuella stödåtgärder har motionärerna framfört tanken på ett särskilt statsbidrag eller ett bidrag i anslutning till någon redan existerande form. Utskottet vill med anledning härav endast framhålla, att frågan i första hand synes böra prövas antingen i anslutning till folkpensioneringen, vilken f. n. omfattar invalidi-

serade barn från och med 16 års ålder, eller i anslutning till de familjepolitiska åtgärderna.

Inom socialdepartementet pågår f. n. ett omfattande utredningsarbete rörande såväl folkpensioneringen som familjepolitiken. Det synes utskottet ligga nära till hands, att den av motionärerna aktualiserade frågan upptas till prövning i samband med detta utredningsarbete eller eljest i den ordning som Kungl. Maj:t må finna lämplig.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må i anledning av motionerna I: 62 och II: 129 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anför.

Stockholm den 6 november 1956

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlön, fröken Andersson, herrar Hesselbom, Pahlsson, Gustaf Andersson, Sundelin, Birger Andersson, Ragnar Persson, Thun, Lodenius, Holmqvist, Söderberg och Jacobsson; samt

från andra kammaren: herrar Ward, Malmborg i Skövde, Andersson i Malmö, fröken Elmén, herrar Petterson i Degerfors, Nihlfors, Cassel, Gustafsson i Stockholm, Svensson i Stenkyrka, Almgren, Andreasson, Nelander, Mellqvist och Hansson i Önnarp.